

Prisutnost problemskih romana za mlade u Hrvatskoj: istraživanje Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje

Skazlić, Stela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:936210>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Sveučilišni prijediplomski studij

Informacijske znanosti

Stela Skazlić

**Prisutnost problemskih romana za mlade u
Hrvatskoj: istraživanje Lista dobrih knjiga za djecu,
mlade i roditelje**

Završni rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Sveučilišni prijediplomski studij
Informacijske znanosti

Prisutnost problemskih romana za mlade u Hrvatskoj: istraživanje Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje

Završni rad

Student/ica:

Stela Skazlić

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Alica Kolarić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Stela Skazlić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Prisutnost problemskih romana za mlade u Hrvatskoj: istraživanje Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 9. srpnja 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Definiranje pojma „mladi“	2
3. Odgojna funkcija knjige i važnost čitanja iz užitka za mlade	3
4. Književnost za mlade	5
4.1. Problematika nazivlja	5
4.2. Obilježja i odrednice	6
4.3. Tabu teme	7
5. Problemska literatura/roman za mlade	8
5.1. Trendovi tabu tema/tematike problemskih romana.....	9
6. Liste dobrih knjiga	11
7. Istraživanje	12
7.1. Cilj i svrha istraživanja.....	12
7.2. Istraživačka pitanja.....	12
7.3. Metodologija	12
7.4. Prikaz i analiza rezultata	14
7.4.1. Prvo istraživačko pitanje: Koliko je problemskih romana za mlade zastupljeno na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?	14
7.4.2. Drugo istraživačko pitanje: Koje su teme problemskih romana prisutne na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?	21
7.4.3. Treće istraživačko pitanje: Koje su teme problemskih romana najzastupljenije na Listama?	25
7.5. Rasprava	26
8. Zaključak	28
9. Literatura	29

Sažetak

U ovom radu ukratko se spominje razdoblje adolescencije kako bi se pojasnila važnost čitanja iz užitka te odgojne funkcije knjige. Nakon toga predstavlja se književnost za mlade, njezine odrednice i teme koje se često pojavljuju u toj književnosti. Zatim se definira problemski roman za mlade i objašnjava značenje tabua te prikazuje popularnost tabu tema problemskih romana kroz godine. Naposljetku je prikazano istraživanje na temelju Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje koje objavljuje Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva te se raspravlja o zastupljenosti problemskih romana i tabu tema na Listama.

Ključne riječi: problemski roman, mladi, književnost za mlade, tabu teme, liste dobrih knjiga

1. Uvod

Današnji adolescenti odrasli su u vremenu obilježenom internetom, kablskom televizijom, globalizacijom, rastućim konzumerizmom, terorističkim napadima i brigom o održivom razvoju. Ta zajednička iskustva ujedinila su i oblikovala ovu generaciju, pružajući im jedinstvenu perspektivu i utječući na njihove vrijednosti, stavove i ponašanje. Zahvaljujući velikom broju ljudi s kojima su povezani, oni imaju pristup širokom spektru ideja, informacija i mogućnosti. Povijesno gledano, razdoblje adolescencije odnosno mladenaštva traje duže nego ranije zbog produljenog obrazovanja i ekonomske ovisnosti, ali današnji adolescenti istovremeno ranije postaju neovisni u pitanjima seksualnosti, slobodnog vremena i konzumerizma. Zbog raznolikih iskustava stečenih u ranoj dobi, ova generacija razvila je samodostatnost u mnogim područjima, što je promijenilo njihov pogled na svijet. Ipak, još uvijek im nedostaju iskustvo i vještine potrebne za suočavanje s izazovima i donošenje promišljenih odluka koje bi smanjile stres i dovele do pozitivnih ishoda (Car 2013).

Osim toga u razdoblju adolescencije dolazi do velikih promjena, kako fizičkih tako i psihičkih. Pojedinci tada istražuju vlastiti identitet i nailaze na razna nova pitanja i iskustva. U tom se procesu često osjećaju neshvaćeno i usamljeno, a upravo čitanjem mogu saznati više o situacijama i problemima koji ih zanimaju. Osim toga, putem književnosti, mladi čitatelji susreću različite perspektive, kulture i životna iskustva, potičući tako empatiju i razumijevanje prema drugima (Lovrenčić 2004). Problemski romani za mlade, čija se definicija navodi kasnije u radu, predstavljaju važan segment književnosti koji istražuje složene teme i izazove s kojima se mladi suočavaju u svakodnevnom životu. Ovi romani produbljuju razumijevanje mladih čitatelja o različitim problemima i dilemama, pružajući im priliku da se identificiraju s likovima i situacijama te razvijaju empatiju i razumijevanje prema drugima. Kako bi im olakšali potragu za relevantnom literaturom, knjižničari okupljeni u Hrvatskom knjižničarskom društvu od 2005. godine sastavljaju popise kvalitetnih knjiga ne samo za mlade, već i djecu i roditelje. U istraživačkom dijelu rada istraženo je koliko se problemskih romana za mlade nalazi na tim popisima odnosno Listama dobrih knjiga te kojim se oni temama bave.

2. Definiranje pojma „mladi“

Izraz „mladi“ odnosi se na osobe koje se nalaze u razdoblju mladenaštva ili adolescencije, odnosno životnom razdoblju između djetinjstva i odrasle dobi. Iako dobne granice to jest tumačenja početka i završetka mladosti variraju, obično se smatra da počinje oko dvanaeste godine, dok se za gornju dobnu granicu spominju godine od osamnaeste do ranih dvadesetih. Ovo je razdoblje karakterizirano značajnim promjenama koje proizlaze iz tjelesnog, kognitivnog i socijalnog razvoja. Tijekom adolescencije, pojedinci traže vlastiti identitet te polako prihvaćaju ulogu i odgovornosti koje dolaze s odrastanjem. Tinejdžeri prolaze kroz intenzivan proces istraživanja vlastitog identiteta. To može uključivati eksperimentiranje s različitim interesima, stavovima i socijalnim ulogama dok pokušavaju odrediti tko su i što žele postati. Samopouzdanje često varira tijekom ovog procesa, a podrška obitelji, prijatelja i mentora može biti ključna. Često je posebna naglašena težnja za postizanjem samostalnosti i neovisnosti, što može rezultirati sukobima s okolinom, posebice s roditeljima (Buljan Flander 2013; Hrvatska enciklopedija n.d.). Herbert Gudjons (1994) koristi različite modele koji tumače razvojne faze mladosti te ju opisuju kroz aspekte identiteta, intimnosti i generativnosti, pri čemu generativnost obuhvaća interes za stvaranje i brigu o vlastitom potomstvu. Gudjons nadalje mladost opisuje ne samo kao dobnu fazu već i kao društvenu grupu te ju razlikuje od 'mladeži', navodeći da godine nisu jedini čimbenik koji određuje društvenu pripadnost. Bitno je osim toga razlikovati adolescenciju od puberteta jer unatoč tome što adolescencija započinje nastupanjem puberteta, ona njime nužno ne završava već taj kraj varira ne samo kulturno nego i povijesno. (Gudjons 1994 prema Hameršak i Zima 2015, 340-341). IFLA, pak, u svojim Smjernicama za knjižnične usluge za mladež (2009) ne navodi određene dobne granice ove skupine, već ističu da je odgovornost i obaveza svake pojedine knjižnice odrediti opseg godina koji će njihove usluge i programi obuhvatiti. Današnje generacije razlikuju se od prijašnjih – kaže se da brže sazrijevaju, a ponajviše zbog vrlo aktivne uloge koju mediji imaju u njihovim životima. Tinejdžeri su digitalno pismeni i često su povezani s tehnologijom i društvenim medijima. To može pružiti nove mogućnosti za učenje, izražavanje i povezivanje, ali također može stvoriti izazove poput prekomjerne upotrebe ekrana, cyberbullyinga i poremećaja vezanih uz korištenje interneta. Raznim istraživanjima utvrđeno je pak da mladi sve više gube interes za tradicionalne knjižnice, zbog čega je iznimno bitna suradnja između knjižničara i mladih. Potrebno ih je uključiti u osmišljavanje usluga i programa, ali i prostora kako bi se tamo osjećali što ugodnije te shvatili da su i oni bitni te dobrodošli korisnici (Stropnik 2013). Time su knjižnicama

postavljeni novi izazovi i zadaci kojima trebaju pristupiti s ciljem povezivanja i privlačenja mladih u knjižnice. Kroz sve ove izazove i iskustva, tinejdžeri prolaze kroz proces sazrijevanja i formiranja svoje osobnosti dok se pripremaju za ulazak u odraslost. Podrška, razumijevanje i mentorstvo ključni su čimbenici u njihovom uspješnom prelasku kroz ovu važnu fazu života.

3. Odgojna funkcija knjige i važnost čitanja iz užitka za mlade

Kako navodi Lovrenčić (2004), tijekom čitanja često se odvija proces identifikacije odnosno poistovjećivanje čitatelja s likom ili zbivanjima u knjizi. U tom procesu očituje se odgojna funkcija knjige i čitanja, pa je tako posebno bitna i u razdoblju adolescencije kada se mladi ljudi (adolescenti) često osjećaju neshvaćeno. Osim samoidentifikacije, čitanjem uče o raznovrsnim situacijama, ljudima, emocijama i svjetonazorima koji im pomažu da bolje razumiju i budu tolerantniji prema ljudima koji ih okružuju. Posebno je tu važna problemska literatura za mlade koja se bavi raznim temama na koje mladi nailaze tijekom odrastanja.

Sukladno tome i Težak (2004) objašnjava kako mladi putem čitanja dobivaju informacije o raznim svjetskim problemima te se time osvjeđuju o ozbiljnosti problema koji su često umanjivani ili prikrivani. Mladi se u tom periodu života zanimaju za razne teme odnosa među ljudima, vršnjacima, suprotnim spolovima, ali i takozvane tabu teme, a uz to i traže odgovore na razna pitanja, pri čemu im može pomoći upravo književnost (Visinko 2008).

O važnosti čitanja govore autorice Peti-Stantić i Stantić (2009) koje čitanje nazivaju umijećem i čarolijom, opisujući kako aktualnost teksta proizlazi iz mogućnosti da postane živ odnosno iz njegova utjecaja na čitatelja. Nadalje navode da pojedinac čitanjem „oživljava imaginarne, zamišljene svjetove koje je autor vidio dok je pisao ono što čitamo“, no svako to čini na jedinstven i autentičan način „zato što su svjetovi koji izranjaju iz teksta obogaćeni svijetom svakoga od nas“ (Peti-Stantić i Stantić 2009, 6). Mladi čitajući neprimjetno ulaze u svijet teksta s kojim se povezuju neovisno o tome koliko je tema udaljena od njihove stvarnosti te im ono može ponuditi bijeg od stvarnosti ili povezivanje sa situacijama iz njihovog života.

Sabolović-Krajina (1989) objašnjava da je potreba za čitanjem odnosno čitalačkom kulturom oblikovana različitim faktorima koji proizlaze iz kulturne tradicije i politike društva. Uloga knjige i čitanja u društvu nije nezavisna, već je duboko povezana s vrijednostima i normama koje društvo prihvaća i promovira, načinom na koji društvo vrednuje znanje, obrazovanje, kreativnost i kritičko mišljenje, i stavom društva prema knjigama i čitanju koji postaje bitan pokazatelj tih vrijednosti. Čitanje nije samo individualni proces, već i socijalni, oblikovan

povijesnim i suvremenim faktorima, drugim riječima, način na koji ljudi čitaju danas i što čitaju ima duboke korijene u povijesti te je oblikovano suvremenim okolnostima poput tehnološkog napretka, socioekonomskih promjena i kulturnih trendova. Stoga, da bismo razumjeli kako i zašto ljudi čitaju, važno je uzeti u obzir kako su se društveni i povijesni faktori reflektirali na naš odnos prema čitanju.

Odgojna svrha knjige te razne prednosti čitanja iz užitka nisu novi koncepti, što nam potvrđuju razna istraživanja. Howard (2011) tako istražuje uloge i funkcije čitanja iz užitka kod mladih te zaključuje da ono ne samo poboljšava akademski uspjeh, već i pridonosi osobnom razvoju i društvenom angažmanu. Bilo to svjesno ili nesvjesno, mladi čitanje iz užitka koriste kao sredstvo traženja informacija o različitim aspektima svakodnevnog života. Čitajući književnost i literaturu za mlade općenito, oni stječu uvide u razne teme kao što su osobna vrijednost i sigurnost, zrelost u međuljudskim odnosima, kulturni identitet i slično što im može pomoći u prijelazu iz djetinjstva u odraslu dob (Howard 2011). O odgojnoj svrsi govori i Nenadić-Tabak (2004, 61) navodeći da „Književnost i književno djelo, opisujući sudbinu pojedinca ili grupa te analizirajući složenost ljudskih odnosa, mogu odgojno utjecati, pogotovo u razvoju osobnog stava i određivanja prema vrijednostima moralnog karaktera, odnosno pitanjima dobra i zla, dobrog ponašanja, definiranju odnosa pojedinac-grupa-društvo, odnosa individualnih, grupnih i društvenih potreba, osobne i društvene odgovornosti, vjere, društvenog konformizma i konflikta...“.

Kroz djetinjstvo možda najveću ulogu u poticanju čitanja iz užitka imaju roditelji i/ili odgajatelji pogotovo u godinama kada djeca tek uče sama čitati. Možemo ustvrditi da je alarmantna činjenica da se čitanje iz užitka povećava tijekom djetinjstva do dobi od 12-13 godina kada polako počinje opadati kroz adolescenciju te upravo mladi u dobi od 18 do 24 godine imaju najnižu stopu čitanja od svih dobnih skupina, kako to navodi Howard (2011). Čitanje utječe na velik dio naših života, čita se kako bi živjeli ispunjen život i bolje razumijeli događanja u svijetu, a oni koji znaju čitati, ali to ne žele, propuštaju jednako koliko i oni koji ne znaju čitati. U svom istraživanju Howard (2011) navodi razne osobne, socijalne i obrazovne razloge koje mladi navode za čitanje iz užitka među kao što su: poboljšanje vještina razmišljanja i pismenosti, socijalne vještine i empatije, bolje razumijevanje svijeta i osnaživanje, jačanje mašte, opuštanje i zabava. Nadalje, Grosman (2004) ističe kako je u književnosti za djecu i mlade očekivan odgojni potencijal i utjecaj te je ona gotovo uvijek poučna. Ipak, književnost za mlade nastoji se prilagoditi suvremenim trendovima i interesima mladih, no oni predstavljaju sve veću nepoznanicu. Razlog tome je činjenica da djela za djecu i mlade uglavnom pišu odrasli ljudi koji s obzirom na generacijske razlike ne mogu u potpunosti poznavati okolnosti

odrastanja današnje djece i mladih. Velik udio u generacijskim razlikama ima upravo tehnologija s kojom djeca i mladi danas odrastaju te koja ima nesumnjivo velik utjecaj na svaki aspekt njihovih života, no usprkos tome, navodi da „Sve širi raspon tema i problema u tekstovima za djecu i mlade ukazuje na zauzimanje za shvaćanje sve veće složenosti njihova svijeta“ (Grosman 2004, 26).

4. Književnost za mlade

4.1. Problematika nazivlja

Postoje različita stajališta oko dobne skupine kojoj je namijenjena književnost za mlade, a problematizira i nazivlje same književnosti za mlade. Neslaganja oko terminologije naglašavaju Hameršak i Zima (2015, 342) navodeći „Termini koji opisuju ili određuju književnost koju danas definiramo kao adolescentsku višestruko su konotativni, i povijesno i kulturološki, pa čak i politički, te stoga zahtijevaju dodatno objašnjenje“. Upravo je zato 1997. godine Milan Crnković s ciljem ukidanja pluralnosti odnosno određenja jednog općeprihvaćenog nazivlja te književnosti, predložio termin 'estovačka književnost' na temelju nastavka -est u brojevima od jedanaest do devetnaest. Njegov prijedlog se ipak, nije proširio zbog čega danas i dalje nailazimo na razne izraze kao što su adolescentska, tinejdžerska ili omladinska književnost te književnost za mlade odrasle osobe, a u ovom radu ponajviše će se koristiti izraz 'književnost za mlade' (Zima 2008).

Razgovarajući o književnosti za mlade, teško je ne spomenuti književnost za djecu s obzirom da su dvije književnosti donedavno bile usko povezane, često vidljivo i u nazivima koji se koriste (kao što su njemački Kinder- und Jugendliteratur ili hrvatski književnost za djecu i mlade) (Hameršak i Zima 2015). Usprkos toj povezanosti, bitno je razlikovati dvije književnosti pa tako Milan Crnković (1997) naglašava važnost razdvajanja dječje književnosti od književnosti za mlade, a kao razdjelnicu navodi tematiku te način obrađivanja tema. Iako objašnjava kako se u književnosti za mlade pojavljuju teme puberteta, tjeskobe odrastanja i problema u društvu, a dječjoj književnosti, pak teme igre, prijateljstva i djetinjstva, navodi kako je granicu ponekad teško odrediti (Crnković 1997 prema Vrcić-Mataija 2011).

Osim povezivanja književnosti za mlade s dječjom, mnogi propituju i granice između odrasle književnosti i one za mlade objašnjavajući da razdoblje adolescencije počinje ranije, a prelazak u odraslost, koja je često obilježena socijalnim osamostavljanjem i zaposlenošću, produžuje

se prema tridesetim godinama životnog vijeka – „...nisu li se i granice između književnosti za mlade i takozvane odrasle književnosti izbrisale, te je tako upitno postavljanje krutih graničnih linija, kao što su to do sada činili izdavači, bibliotekari, literarni kritičari, književni didaktičari...?“ (Lavrenčić Vrabec 2002, 8).

Hameršak i Zima (2015, 339) termin adolescentska književnost koriste za „književnost koja svojega implicitnog čitatelja konstruira u dobi koju određuje kao adolescentsku ili tinejdžersku.“ Osim toga često se objašnjava kao književnost u kojoj su glavni likovi tinejdžeri te se bave temama s kojima se tinejdžeri mogu poistovjetiti (Glaus 2013). Isto tako, objašnjavajući potrebe mladih, Lavrenčić Vrabec (2002, 9-10) navodi da „oni žele knjige u kojima je glavni literarni lik njihov vršnjak, to znači tinejdžer, sa svim problemima odrastanja, s kojima se u realnom životu susreće tinejdžerski čitalac.“ Izuzev tema, romani dječje književnosti i književnosti za mlade razlikuju se i po jeziku i stilu pisanja, načinu gradnje fabule i tipu pripovjedača, a te odrednice smatramo nešto složenijima u strukturi romana za mlade (Vrcić-Mataija 2011).

4.2. Obilježja i odrednice

Književnost za mlade obuhvaća tekstove u kojima su glavni likovi tinejdžeri koji se suočavaju s problemima relevantnim za njihovu dob. Razvoj priče često ovisi o odlukama i izborima tih mladih likova, a u takvim tekstovima često se mogu pronaći klasični književni elementi. Ove karakteristike čine tu književnost relevantnom za tinejdžere i ističu je kao različitu od mnogih klasičnih djela koja nisu posebno namijenjena adolescentima (Glaus 2013).¹

Što se tiče tematike, Nenadić-Tabak (2004) ističe kako velik broj autora kako stranih tako i domaćih u svojim romanima za mlade obrađuju teme koje su često nazivane tabu temama, o kojima će nešto više biti rečeno u narednom poglavlju. Osim što se bave temama vezanim uz odrastanje i sazrijevanje te prve ljubavi i zaljublivanja, nerijetko se obrađuju i ozbiljnije teme poput neželjene trudnoće, silovanja, incesta, ovisnosti, psihičkih i drugih bolesti, nasilja u obitelji, smrti i slično (Nenadić-Tabak 2004). Aktualne teme su često odraz trenutne situacije u svijetu ili određenoj državi što je vidljivo i na temelju Hrvatske u devedestima kada se povećao broj romana koji se bave pitanjima rata i života u takvom svijetu, upravo kao odraz ratom

¹ Prema slobodnom prijevodu autora

zahvaćene hrvatske stvarnosti. Može se reći i da je sve veća pojava takvih tema i mračnijih motiva koji su direktno suprotstavljeni takozvanoj vedrini tematike dječje književnosti, dovela do odvajanja dječjeg romana od romana za mlade (Vrcić-Mataija 2011). Osim što je tematski zahtjevnija od dječje književnosti, književnost za mlade je često složenije strukturirana te se razlikuje po načinu gradnje fabule i tipu pripovjedača, a često je obilježena ležernošću i nonšalantnošću jezika često postignuto upotrijebom žargonizma (Vrcić-Mataija 2011; Zima 2017).

Nilsen i Donelson (2008) navode neke od karakteristika književnosti za mlade među koje ubraja tinejdžera protagonista kao naratora priče, priču u kojoj središnji problem rješavaju tinejdžeri umjesto odraslih likova, bržu radnju s misterijama, napetošću i takozvanim 'narativnim udicama' s ciljem intrigiranja čitatelja, te uključenost likova raznih etničkih pripadnosti i kultura. Osim toga knjige moraju biti optimistične te se baviti emocijama koje su bitne za mlade ljude te s kojima se oni mogu poistovjetiti. Herz i Gallo (2005) također navode tinejdžere kao glavne likove te naratore, kao i probleme koji su poznati i relevantni tinejdžerima (mladima), a ističu i ulogu roditelja koji su u knjigama često sporedni, emocionalno odsutni ili se smatraju 'neprijateljem'.

4.3. Tabu teme

Pri definiciji i objašnjenju riječi tabu ili engleski taboo, Hrvatska enciklopedija navodi da dolazi iz polinezijskog jezika tonga te označava nešto sveto ili zabranjeno, a vezan je uz središnje vrijednosti neke kulture ili društva koji su vezani za društveni red odnosno „Usmjeravajući društveno ponašanje, tabu služi održavanju toga reda i može se smatrati dijelom sustava društvenog nadzora“ (Hrvatska enciklopedija n.d.). Osim toga u prenesenom smislu može označavati i nešto što je strogo zabranjeno i treba ostati tajnom te o čemu se ne smije razmišljati, razgovarati ili sumnjati i kritizirati.

Usprkos tome što nije zapisano što se sve smatra tabuom, to je bilo jasno i piscima i čitateljima. Određene teme smatrale su se opscenima i vulgarnima te su se mogle spominjati samo implicitno i kao loši primjeri na kojima mladi trebaju učiti. Smatralo se da će se pisanjem o temama poput seksualnosti, društvene ili rasne nepravde, borbe za pravdu i protesta te samoubojstva potaknuti mlade na takva ponašanja te se knjige koje se bave navedenim temama nisu smatrale primjerenim za pristojne mlade osobe, što naglašava i Lavrenčić Vrabec (2002,

10) „Autori su sami željeli biti uvjereni (kroz čitavo 19. stoljeće i još u prvoj polovici 20. stoljeća) u to, da njihove knjige ne sadrže ništa što bi se moglo smatrati štetnim ili provokativnim, zato u svojim knjigama za mlade nisu pisali o spolnosti, niti su spominjali određene tjelesne (biološke funkcije), nisu detaljno opisivali nasilnička djela, prikazivali odrasle u negativnom svjetlu, upotrebljavali psovke, kritizirali autoritete ili pisali o spornim političkim i društvenim problemima“. Posljedica toga je da su mnoge takve knjige bile zabranjivane, pa se velik broj knjiga za mlade bavio plitkim i patetičnim temama koje su se smatrale bezazlenim (Nilsen i Donelson 2008).

5. Problemska literatura/roman za mlade

Uz sve veću pojavu tabu tema, odnosno romana koji se njima bave, nastaje potreba za terminima koji bi ih opisali pa ih tako razni stručnjaci nazivaju izrazima kao što su: 'New Realism', 'Problem Literature', 'Contemporary Problem Novel', 'Hard-Hitting Novel', 'Controversial Books', što u prijevodu glasi kao novi realizam, problemska literatura, suvremeni problemski roman, udarni roman, kontroverzne knjige, i slično (Lavrenčić Vrabec 2002). Iz toga možemo izvesti definiciju problemske literature ili problemskog romana kao onoga koji se bavi različitim tabu temama odnosno problemima i izazovima na koje mladi mogu naići u tom razdoblju s ciljem informiranja i/ili terapijskog učinka. Teme koje se pojavljuju u tim romanima mogu biti raznovrsne kao: zaljubljuvanje, prve ljubavi i seksualna iskustava, trudnoća, maltretiranje i zlostavljanje, problemi u obitelji, razne vrste ovisnosti, psihičke bolesti, smrti i slično (Nenadić-Tabak 2004). Pramestri (2015) također objašnjava da postoje razni žanrovi unutar književnosti za mlade, no upravo problemski romani smatraju se najpopularnijima među mladim čitateljima, a njih opisuje kao romane za mlade u kategoriji realistične fikcije koji se bave osobnim i društvenim problemima preko socioekonomskih granica i unutar tradicionalnih i netradicionalnih obiteljskih struktura². Iako se naziv 'problemska literatura' ne koristi dugi niz godina, sami koncept pisanja o ljudskim problemima nije nov, premda se nekada nije moglo pisati otvoreno kao i sada. Osim toga takva je literatura u početku bila namijenjena odraslima, a ne mladima te o problemskoj literaturi kao današnjoj možemo pričati tek prodorom tabu tema u književnost za mlade (Stričević 2003). Književnici su kroz razna razdoblja obrađivali različite društvene i ljudske probleme kako bi informirali ljude ili im pomogli da lakše prebrode izazove

² Prema slobodnom prijevodu autora

na koje nailaze. Problemska književnost za mlade ima važnu ulogu u pomaganju čitateljima da se snađu u složenostima adolescencije i razviju empatiju, otpornost i osjećaj društvene odgovornosti. Visinko (2008) naglašava kako se mladi posebno zanimaju upravo za teme koje prikazuju tamnije strane života ili drugim riječima tabu teme koje upravo pisanjem i razgovaranjem o njima postaju manje mračne i teške. Knjige koje se bave depresijom, tjeskobom, samoubojstvom i drugim problemima mentalnog zdravlja postaju sve se češće objavljuju jer društvo nastoji razbiti stigmatu oko ovih tema i pružiti podršku mladim ljudima koji se možda suočavaju s izazovima. Istraživanje pitanja rase, etničke pripadnosti, spola, seksualne orijentacije i drugih aspekata identiteta u književnosti pak, pomaže mladim čitateljima da se snađu u vlastitim identitetima i razumiju iskustva drugih, a pisanje o problemu diskriminacije, predrasuda, rasizma i nepravde može pomoći mladim čitateljima da razviju vještine kritičkog razmišljanja i osnažiti ih da zagovaraju jednakost i društvene promjene. Isto tako knjige koje se bave siromaštvom, beskućništvom, glađu i drugim socioekonomskim problemima mogu potaknuti empatiju i razumijevanje među mladim čitateljima i potaknuti ih da poduzmu mjere za rješavanje sustavnih nejednakosti. Uz rastuću svijest o klimatskim promjenama i degradaciji okoliša, književnost za mlade ljude sve više istražuje teme vezane uz održivost, očuvanje i ekološki aktivizam. Osim društvenih problema, važno je pisati i o onim privatnijim kao što su razvodi, obiteljsko nasilje, udomiteljstvo i drugi izazovi vezani uz obitelj koji mogu pružiti utjehu mladim čitateljima koji se suočavaju sa sličnim situacijama i pomoći im da se osjećaju manje usamljenima. Knjige koje se bave zlostavljanjem, internetskim nasiljem i pritiscima da se prilagode društvenim normama mogu pomoći mladim čitateljima da prepoznaju nezdrava ponašanja i razviju strategije za suočavanje i zauzimanje za sebe i druge, a prikazivanje posljedica zlorabuse sredstava ovisnosti i ovisnosti mogu mlade ljude poučiti o rizicima povezanim s uporabom droga i alkohola te ih potaknuti da donesu zdrave odluke.

5.1. Trendovi tabu tema/tematike problemskih romana

U ranijim stoljećima književnost za mlade često je bila usredotočena na moralističke i poučne teme, naglašavajući vrline kao što su poslušnost, pobožnost i poštenje. Tabu teme kao što su seksualnost, mentalne bolesti i društvena pitanja obično su se izbjegavale. U 20. stoljeću došlo je do značajnih promjena u odnosu prema tabu temama u književnosti za mlade. Autori su se počeli baviti realističnijim i kontroverznijim temama, uključujući razvod, zlorabu droga, rasizam i seksualnost. Međutim, cenzura i zabrinutost oko zaštite mladih čitatelja od

neprikladnog sadržaja i dalje su prevladavali, što je dovelo do rasprava o tome koje su teme prikladne za djecu i adolescente. Upravo šezdesete godine 20. stoljeća označavaju uvođenje tabua u književnost za mlade u američkoj te mnogim europskim i posebice skandinavskim književnostima, a posljedica je to više društvenih promjena i pokreta kao što su seksualna revolucija, feminizam, općenito veća liberalizacija društva i promjena društvene klime, revolucije u glazbi i modi i slično (Lavrenčić Vrabec 2002). Osim toga, Lavrenčić Vrabec (2002, 9) objašnjava da je to posljedica i nove „poslijeratne generacije američke mladeži koja je imala više samopouzdanja od prethodne...bili su kritičniji prema postojećim vrijednostima, društvenim normama i starijima“ što je dovelo do odupiranja tradicionalnim pravilima odgoja i ponašanja te odijevanja. Cenzura je ostala zapanjena otvorenim pisanjem o temama koje su desetljećima glasile kao nepodobne i neprimjerene za mlade, a upravo time je započeto rušenje tabua. Ta su djela često bila kontroverzna, ali i vrlo utjecajna u otvaranju rasprava o prethodno tabu temama. U 1980-ima i 1990-ima došlo je do porasta raznolikosti tema i perspektiva u književnosti za mlade, no posljedicom društvenih događanja, teme postaju sve depresivnije i tmurnije. Autori su počeli istraživati širi raspon tabu tema, uključujući LGBTQ+ probleme, spolne bolesti, mentalno zdravlje, zlostavljanje i samoubojstvo. Iako su se neke od knjiga koje se bave navedenim temama suočile s cenzurom i kritikom konzervativnih skupina, one su također pomogle u podizanju svijesti i promicanju razumijevanja ovih važnih pitanja među mladim čitateljima (Lavrenčić Vrabec 2002). U 21. stoljeću književnost za mlade doživljava poseban procvat kao rezultat širokog spektra tema, uključujući tabu teme, koje su relevantne za mlade, raznolikosti perspektiva i stilova te popularnosti među mladim čitateljima (Zima 2008). Autori se bave temama kao što su rodni identitet, seksualni napadi, terorizam i politički ekstremizam, odražavajući složenu stvarnost suvremenog društva. Dok se neke kontroverzne knjige još uvijek suočavaju s izazovima od strane zagovornika cenzure, također postoji sve veće priznanje važnosti pružanja literature mladim čitateljima koja odražava njihova proživljena iskustva i pomaže im u suočavanju s teškim temama i situacijama. Općenito, pisanje o tabu temama u književnosti za mlade evoluiralo je do realističnijeg istraživanja izazova i složenosti adolescencije i mlade odrasle dobi. Premda se rasprave o cenzuri i prikladnosti tih tema nastavljaju, sve je veće prihvaćanje važnosti bavljenja tabu temama u književnosti kao načina promicanja empatije, razumijevanja i kritičkog mišljenja među mladim čitateljima.

6. Liste dobrih knjiga

Liste dobrih knjiga su „popis kvalitetnih i zanimljivih knjiga s anotacijama domaćih i stranih autora, za djecu od najranije dobi do knjiga namijenjenih djeci i mladima, stripove za djecu i mlade, te popularno-znanstvenu literaturu za djecu, mlade, roditelje, odgajatelje i učitelje“ koje objavljuje Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva (n.d.). Liste sastavljaju knjižničari – članovi Komisije koji rade s djecom i mladima uz pomoć kolega i kolegica dječjih knjižničara jer upravo oni redovito prate produkciju knjiga za djecu i mlade te posjeduju potrebne kompetencije za prepoznavanje kvalitetne literature. Osim toga, oni se na svom poslu svakodnevno susreću s djecom i mladima u potrazi za kvalitetnom literaturom pa nerijetko preporučuju naslove i promoviraju dobru literaturu. Popis se sastavlja na način da se procjenjuje kvaliteta teksta, ilustracije, jezika i opreme odnosno zanimljivost sadržaja te dobnu primjerenost, nakon čega članovi Komisije glasaju te se naposljetku preporučuju oni naslovi koji dobiju najviše glasova. Liste su stvorene kako bi pomogle informirati roditelje, odgajatelje i učitelje o kvalitetnoj literaturi za djecu od najranije dobi te stručnoj literaturi s područja roditeljstva, odgoja i obrazovanja, a osim toga i kako bi mladim čitateljima preporučili kvalitetnu i zanimljivu literaturu s ciljem uživanja u knjizi i čitanju te ispunjenja potrebe za pouzdanim informacijama. Isto tako Liste pomažu informirati i same knjižničare odnosno informacijske stručnjake što je kvalitetno objavljeno u posljednjoj godini u Hrvatskoj odnosno pomažu lakšem snalaženju u knjižnoj produkciji. Liste su sastavljene na način da dijele naslove prema obliku (slikovnice, stripovi, knjige općenito te popularno-znanstvene knjige), dobnj primjerenosti (za najmlađe, djecu, mlade, odrasle odnosno roditelje, odgajatelje i učitelje) te jesu li autori iz Hrvatske ili inozemstva. Osim naslova Lista sadrži i kratki sadržaj te naslovnice koji su preuzeti iz Online kataloga Knjižnica grada Zagreba, Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ Koprivnica i web stranica nakladnika, s izuzetkom Liste dobrih knjiga objavljenih u 2012. godini koja sadrži samo citatne podatke. Liste je moguće pronaći na web stranici Hrvatskog knjižničarskog društva (hkdrustvo.hr) u odjeljku 'Arhiva' koji sadrži prikaz starog sučelja web stranice koja je promijenjena u vrijeme nastanka rada. Povratkom na staro sučelje odnosno 'Arhivu', potrebno je odabrati poveznicu na odjeljak 'Stručna tijela', zatim 'Sekcija za narodne knjižnice' unutar koje se nalazi 'Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež'. Unutar odjeljka Komisije potrebno je odabrati poveznicu na odjeljak 'Dokumenti i linkovi' gdje se osim Lista dobrih knjiga, nalaze i preporuke filmova, web stranica i slično, zatim stručni skupovi, smjernice i dokumenti te istraživanja i izvješća.

7. Istraživanje

7.1. Cilj i svrha istraživanja

Istraživanje koje se predstavlja potaknuto je malim brojem radova i istraživanja na temu problemskih romana za mlade u Hrvatskoj, a upravo problemski romani imaju bitnu ulogu u informiranju i upoznavanju mladih s problemima i izazovima u odrastanju. Cilj istraživanja je saznati nešto više o prisutnosti kvalitetnih problemskih romana za mlade u Listama dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje u Hrvatskoj objavljenih od 2005. do 2022. godine, kada su Liste i objavljujane te prisutnosti određenih problema odnosno tema romana.

7.2. Istraživačka pitanja

1. Koliko je problemskih romana za mlade zastupljeno na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?
2. Koje su teme problemskih romana prisutne na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?
3. Koje su teme problemskih romana najzastupljenije na Listama?

7.3. Metodologija

Za potrebe istraživanja korištena je kvalitativna metoda analize sadržaja Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje koje objavljuje Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva, ali i kvantitativna metoda jer su uključene statističke analize te su rezultati prikazani u Excel tablicama i grafikonima u svrhu analiziranja broja problemskih romana i zastupljenosti tema. Uzorak za istraživanje činile su Liste dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje od 2005. do 2022. godine.

Metoda analize sadržaja služi prikupljanju primarnih podataka odnosno podataka koji se prvi put prikupljaju za potrebe istraživanja. Izvori koji se analiziraju tom metodom trebaju biti pristupačni istraživaču, a podatci pouzdani, neposredni i iscrpni. Za kvalitetnu analizu sadržaja važna je objektivnost, a osim toga je potrebno odrediti izvore analize, kategorije analize sadržaja, uzorak te jedinice analize sadržaja. (Tkalac Verčić et al. 2010)

S ciljem odgovaranja na prvo istraživačko pitanje odnosno dolaska do saznanja o ukupnom broju problemskih romana za mlade koji su zastupljeni na Listama dobrih knjiga Hrvatskog

knjižničarskog društva (HKD-a), analizirale su se Liste objavljene u trenutku provođenja istraživanja odnosno one od 2005. do 2022. godine. Odabirali su se romani koji se bave problemskim temama, na temelju prethodno utvrđene definicije – da su problemski romani svi oni koji se bave tabu temama odnosno problemima i izazovima na koje mladi mogu naići u tom razdoblju s ciljem informiranja i/ili terapijskog učinka. Teme koje su se pratile u analiziranim Listama odnosno teme koje se pojavljuju u problemskim romanima su određene na temelju prethodno navedene literature u radu, a to su bijeg od kuće, problemi u obitelji, incest, maltretiranje i zlostavljanje, nasilje, silovanje, teške bolesti (SIDA, anoreksija, bulimija, rak, psihičke bolesti), smrt, samoubojstvo, homoseksualnost, lezbijstvo, maloljetnička prostitucija, besposlenost, beskućništvo, ovisnost i narkomanija, rasizam, ropstvo, djeca žrtve genocida, prijetnje rata, neonacizam, ekološke katastrofe, nuklearni holokaust, ali i tematika sazrijevanja, tjeskobe odrastanja, zaljublivanje, prve ljubavi i seksualna iskustava, trudnoća (Lavrenčić Vrabec 2002; Nenadić-Tabak 2004; Težak 2004; Vrcić-Mataija 2011)

Knjige se izdvajaju na temelju sljedećih kriterija:

- Dobna skupina – pregledavaju se samo knjige za mlade (hrvatskih i stranih autora navedene na Listama)
- Jesu li romani – odnosno tu su automatski isključene slikovnice te popularna znanost
- Bave li se nekim problemom – utvrđeno na temelju anotacija/kratkog sadržaja

Romani su prikazani tablično s ciljem daljnjeg razmatranja tema odnosno problema kojima se bave i odgovaranja na istraživačka pitanja. Za prvo istraživačko pitanje analizirale su se sve istraživane Liste te su u Tablicu 1 zapisani podaci o ukupnom broju knjiga za mlade i broju problemskih romana za svaku godinu, nakon čega je izračunat postotak problemskih romana u odnosu na ukupan broj knjiga za mlade u svakoj godini. Također je izračunata suma svih knjiga za mlade i svih problemskih romana za mlade. Nakon što su utvrđeni problemski romani za mlade sa Liste za svaku godinu, napravljen je popis te su u Tablicu 3 uvršteni autori i naslovi tih izdvojenih problemskih romana. Podaci prikupljeni u Tablici 3 služili su za analizu potrebnu za odgovaranje na drugo istraživačko pitanje tako što je analizom kratkih sadržaja utvrđena tema svakog problemskog romana za mlade. U Tablici 3 je naposljetku izračunat ukupan broj problemskih romana koji se bave svakom od izdvojenih tema na temelju čega je izračunat postotak te izrađen grafikon (Grafikon 2) u svrhu odgovaranja na treće istraživačko pitanje.

7.4. Prikaz i analiza rezultata

7.4.1. Prvo istraživačko pitanje: Koliko je problemskih romana za mlade zastupljeno na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?

U svrhu odgovaranja na prvo istraživačko pitanje potrebno je saznati koliko je problemskih romana za mlade zastupljeno na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva (u nastavku - Liste). To se analiziralo na način da se za svaku Listu odnosno svaku godinu, u Excel tablicu zapisao ukupan broj knjiga za mlade koje se nalaze na Listama te zatim izdvojio broj problemskih romana za mlade. Kao što je već utvrđeno, problemski romani su izdvojeni analizom anotacija i kratkih sadržaja koristeći se definicijom problemskog romana, a u nastavku je prikazan abecedni popis problemskih romana te njihovih autora, s time da su prvo navedeni hrvatski autori, a zatim strani, jednako kako je navedeno i u Listama.

➤ 2005.

Bitenc, Jadranko. Osmijeg nepopravljivog optimiste ili Ubrzani tečaj odrastanja.

Pongračić, Zoran. Vidi majmuna!

Frey, Jana. Strmoglavi pad.

Moškrič, Marjana. Ledene magnolije.

Payne, C. Douglas. Mladac u ropstvu: dnevnik Nicka Twispa: druga knjiga.

Pielichaty, Helena. Nikad više.

Rai, Bali. (Ne)dogovoreni brak.

Rood, Lydia. Anansijev trokut.

➤ 2006.

Gavran, Miro. Profesorica iz snova.

Pilić, Sanja. Jesam li se zaljubila?

Rundek, Melita. Kupit će ti tata koturaljke: (mišljeno šapatom).

Storić, Šime. Mačka se uvijek dočeka na noge.

Payne, C. Douglas. Mladac u izgnanstvu: dnevnik Nicka Twispa III.

Rosoff, Meg. Kako živim sada.

Vidmar, Janja. Bucka.

Webster, Jean. Tata Dugonja.

➤ 2007.

Bitenc, Jadranko. Meko okidanje.

Kovačević, hrvoje. Tajna Titana Horvata.
Osmak Milan. Mario: petnaestogodišnji kapetan.
Pilić, Sanja. Štp mi se to događa?
Polak, Sanja. Pobuna Pauline P.
Šesto, Silvija. Pa, to je ljubav.
Šesto Stipančić, Silvija i Ratko Bjelčić. Dnevnik prve ljubavi.
Frey, Jana. Luda od straha: Norina priča: djevojka sa psihijatrije.
Henkes, Kevin. Olivin ocean.
Zoeller, Elisabeth. Ipak ću pucati!

➤ **2008.**

Bjelčić, Ratko. Heeej!
Klepac, Jadranka. Kora od jabuke.
Mihoković-Kumrić, Nada. Rep, ali ne lastin.
Pilić, Sanja. Što cure govore?
Beah, Ishmael. Sutra je novi dan: sjećanja dječaka ratnika.
Cushman, Karen. Mala šegrtica.
Elkeles, Simone. Kako upropastiti ljetne praznike.
Zusak, Markus. Kradljivica knjiga.

➤ **2009.**

Mihelčić, Nada. Zeleni pas.
Rundek, Melita. Haj, ja sam online..
Storić, Šime. Jana, volim te, al' stvarno.
Šajatović, Ivona. Pazite kako igrate!
Boyne, John. Dječak u prugastoj pidžami.
Downham, Jenny. Prije nego što odem.
Mahy, Margaret. Katalog svemira.
Noziere, Jean-Paul. Kraj ljeta.
Waddel, Martin. Zvezdana noć.

➤ **2010.**

Jaić, Marijana. Iza oblaka.
Matanović, Julijana. One misle da smo male.
Pilić, Sanja. Hoću biti posebnaaaaa!
Stantić, Mirta. Kako smo odrastali,
Alexie, Sherman. Apsolutno ustinit dnevnik Indijanca na određeno vrijeme.

Dessen, Sarah. Bez kočnice.

Kaniuk, Yoram. Wasserman.

➤ **2011.**

Šajatović, Ivona. Strogo povjerljivo: obitelj Barić.

Tihi-Stepanić, Ivanka. Imaš fejs?

Zlatković, Renata. Zagonetna slika; Atletičar.

Hornby, Nick. Tresak.

Stork, Francisco X. Marcelo u stvarnome svijetu.

➤ **2012.**

Brajko Livaković, Maja. Nemoj reći nikome.

Mihelčić, Nada. Napokon brucešica.

Mrkela, Mirjana. Dragi Olivere.

Pilić, Sanja. Vidimo se na fejsu!

Primorac, Branka. Zvonka Zmaj i Tri kavalira.

Kelly, Jacqueline. Evolucija Calpurnije Tate.

Kwok, Jean. Izgubljena u prijevodu.

Tong Cuong, Valerie. Čarobna ploča.

Orlev, Uri. Bježi, mali, bježi.

➤ **2013.**

Cmrk, Siniša. Nulti sat.

Guljašević, Ivana. Moja slavna prijateljica.

Kovačević, Hrvoje. Tajna Zantara Vidovnjaka.

Šajatović, Ivona. Jackpot.

Tihi-Stepanić, Jasminka. Bacit ću ti kompjutor kroz prozor.

Asher, Jay. Trinaest razloga.

Green, John. Greška u našim zvijezdama.

Mulligan, Andy. Smeće.

➤ **2014.**

Babić Višnjic, Snježana. Puhni u jedra!

Guljašević, Ivana. Neprilagođena.

Kopjar, Mladen. Suze za pingvine: Nikolin književni laboratorij.

Mihelčić, Nada. Edbin.

Mrkela, Mirjana. Mea, mlađa sestra.

Rundek, Melita. Izgubljena u ormaru.

Hoover, Colleen. Bez nade.

Vidmar, Janja. Pink.

➤ **2015.**

Matanović, Julijana. Rečeno-učinjeno

Meandžija, Bojana. Trči! Ne čekaj me...

Mihelčić, Nada. Draga mama.

Arnold, David. Mosquitoland.

Rowell, Rainbow. Eleanor i Park.

Stark, Ulf. Luđaci i bezveznjaci.

Van Wagenen, Maya. Kako sam postala popularna.

➤ **2016.**

Brajko-Livaković, Maja. Milijunaši.

Frank, Robert. Hej, ne želim odrasti!

Pilić, Sanja. Pošalji mi poruku!

Rundek, Melita. Hrvač.

Zagoda, Tomislav. Krizni put Gustava S.

Ferrante, Elena. Genijalna prijateljica.

Johnson, J.J. Ova djevojka je drukčija.

Niven, Jennifer. Sva radosna mjesta.

Palacio, R.J. Čudo.

Soares, Francisco. Pozitivna.

➤ **2017.**

Juričić Spasović, Danica. Vodim te u Tokio.

Matanović, Julijana. Vežanje tenisica s jednom nepoznanicom.

Mihoković-Kumrić, Nada. I onda sam se ponovno zaljubila.

Smolec, Sonja. Prva klupa do prozora.

Smolec, Sonja i Ljiljana Jelaska. Moja polovica Mjeseca.

Solomun, Katarina. Staviti ću te na Facebook!

Tihi-Stepanić, Jasminka. Dom iza žice.

Niven, Jennifer. Ovdje sve počinje.

Yoon, Nicola. Sve, baš sve.

Wood, Monica. Sjećak kakvog nema.

➤ **2018.**

Babić Višnjić, Snježana. Suze Boga Marsa.

Buljan, Mirjana. Druga obala: (dugo putovanje u bijelo).

Golub, Vlasta. Eva, mala žena.

Guljašević, Ivana. Drugačija.

Klisović, Branka. Dnevnik jednog balavca.

Pisac-Serezlija, Ana. Dom.

Smolec, Sonja. Da ti nije palo na pamet!

Tihi-Stepanić, Jasminka. Ljeto na jezeru Čiču.

Barr, Emily. Jedino sjećanje Flore Banks.

Green, John. Nikad kraja kornjačama.

Reynolds, Jason. Duh.

➤ **2019.**

Loevey, Tamara. Zamrznuto ogledalo.

Mihaljević, Nada. Putovanje u mjestu.

Muršić, Miljenko. The Sladoleds.

Pilić, Sanja. Mama, nemoj me gnjaviti!

Rundek, Melita. Moj tata plavac.

Thomas, Angie. Taj hejt u glavi.

Yoon, Nicola. I sunce je zvijezda.

➤ **2020.**

Guljašević, Ivana. Druga njabolja.

Končić Trlek, Elizabeta. Pošta za Li.

Šojat, Ivana. Zmajevi koji ne lete.

Zagorac, Milan. Sukladnost ljubavnih trokuta.

Zubović, Sonja. Belini brodovi.

Ellis, Deborah. Grad od blata.

Flisar, Evald. Pogledaj kroz prozor.

Reynolds, Jason. Patina.

➤ **2021.**

Dužić, Iva. 8 lajkova.

Klisović, Branka. Balavčeve nove brije.

Loevey, Tamara. Igra izazova.

Parisi, Selma. Online kučke.

Pilić, Sanja. Nema problema.

Pongrašić, Zoran. Krive su seka i seka.

Šojat, Ivana. Oblak čvoraka.

Tihi-Stepanić, Jasminka. Rukavice za Matildu.

Russell, Rachel Renee. Nikkin dnevnik: priče ne baš talentirane pop-zvijezde

➤ **2022.**

Čekolj, Josip. Hahari na dnu mulja: crveni fragmenti jednog djetinjstva.

Đokić-Pongrašić, Ana. Zoe zajedno.

Lončar, Nena. Moje srce je zec: vrijeme ljubavi.

Lukačić, Gordana. Totalna zavrzlama.

Mavretić, Željko. Kad je tata postao djed.

Dicamillo, Kate. Beverly upravo ovdje.

Zipfel, Dita. Kako mi je ludilo objasnilo svijet.

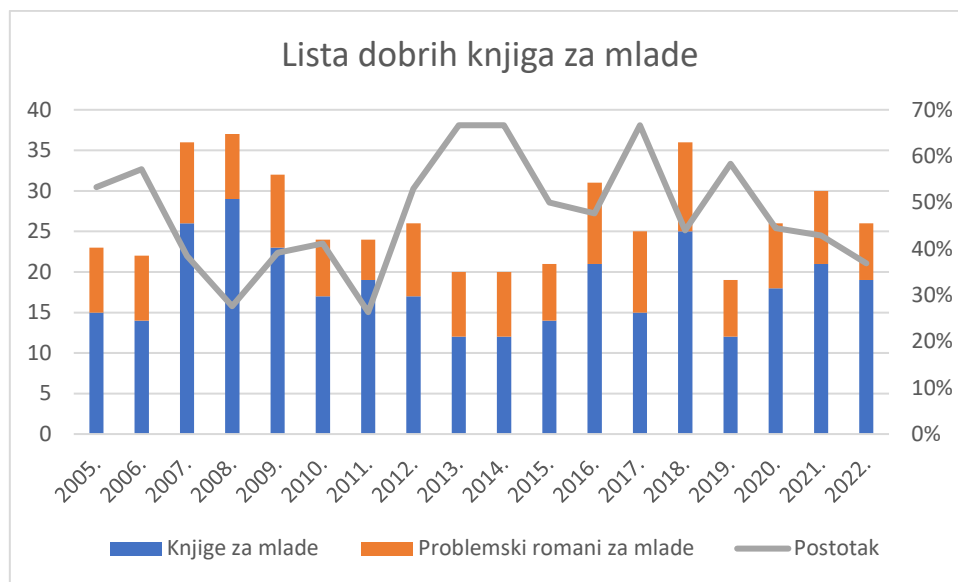
Na temelju popisa, napravljena je tablica s ukupnim brojem romana za mlade na Listama objavljenim tijekom godina i brojem problemskih romana. Rezultati analize predstavljeni su u Tablici 1: Broj knjiga za mlade i problemskih romana. Za Listu iz 2005. godine utvrđeno je ukupno 15 knjiga za mlade, a od toga 8 problemskih romana što znači da oni čine 53% knjiga za mlade. U 2006. godini bio je jednak broj problemskih romana – njih 8 od ukupno 14 knjiga za mlade pa je time postotak problemskih romana 57%. Za 2007. godinu izdvojen je veći broj knjiga za mlade – 26, od čega je 10 problemskih romana ili 38%, dok se u 2008. na Listi našlo 29 knjiga za mlade te od toga samo 8 problemskih romana, time čineći 28%. Na Listi za 2009. godinu određene su 23 knjige za mlade od čega su problemski romani činili 39% odnosno 9 romana. U 2010. godini izdvojeno je 7 problemskih romana od ukupno 17 knjiga za mlade što znači da su problemski romani činili 41% knjiga za mlade, a 2011. je taj postotak nešto niži – iznosi 26% s 5 problemskih romana od ukupno 19 knjiga za mlade. Ukupan broj knjiga za mlade na Listi iz 2012. godine je 17 od čega je 9 problemskih romana ili 53% dok je 2013. i 2014. godine izdvojeno 12 knjiga za mlade, a od toga 8 problemskih romana to jest 67%. Na Listi iz 2015. godine izdvojeno je 14 knjiga za mlade, od čega je polovica – 7 problemskih romana ili 50%, a 2016. godine problemski romani su činili 48% knjiga za mlade odnosno izdvojeno je 10 problemskih romana od 21 knjige za mlade. Za 2017. godinu utvrđeno je 10 problemskih romana od ukupno 15 knjiga za mlade, što znači da problemski romani čine 67% knjiga za mlade u toj godini dok je u 2018. godini postotak problemskih romana iznosio 44% odnosno 11 problemskih romana od ukupno 25 knjiga za mlade. Na Listi iz 2019. godine izdvojeno je 7 problemskih romana od 12 knjiga za mlade pa je time postotak problemskih romana iznosio 58%, a u 2020. godini je pak 44% problemskih romana ili njih 8 od 18 knjiga

za mlade. U 2021. godini izdvojeno je 9 problemskih romana te 21 knjiga za mlade čime postotak problemskih romana u odnosu na knjige za mlade iznosi 43% dok je u 2022. godini 37% problemskih romana odnosno njih 7 od 19 knjiga za mlade. Nakon toga, izračunata je suma ili ukupan broj knjiga za mlade koji iznosi 329 knjiga od čega je 149 problemskih romana, što znači da problemski romani za mlade čine 45% ukupnih knjiga za mlade izdvojenih na Listama. Naposljetku je izračunat prosječni broj knjiga za mlade na istraživanim Listama kroz godine koji iznosi 18 dok je prosječan broj problemskih romana po godini prisutan u Listama 8. Navedeni podaci su u nastavku prikazani tablično (Tablica 1), a zatim i putem grafikona (Grafikon 1).

Godina Liste	Knjige za mlade	Problemški romani za mlade	Postotak
2005.	15	8	53%
2006.	14	8	57%
2007.	26	10	38%
2008.	29	8	28%
2009.	23	9	39%
2010.	17	7	41%
2011.	19	5	26%
2012.	17	9	53%
2013.	12	8	67%
2014.	12	8	67%
2015.	14	7	50%
2016.	21	10	48%
2017.	15	10	67%
2018.	25	11	44%
2019.	12	7	58%
2020.	18	8	44%
2021.	21	9	43%
2022.	19	7	37%
Ukupno (suma)	329	149	45%
Prosjek	18,27777778	8,27777778	

Tablica 1. Broj knjiga za mlade i problemskih romana

U nastavku je prikazan kombinirani grafikoni odnosno grupirani stupčasti koji prikazuje ukupan broj knjiga i broj problemskih romana za svaku godinu te linijski na sekundarnoj osi koji prikazuje postotak problemskih romana za svaku godinu odnosno Listu (Grafikon 1).

Grafikon 1. Postotak i broj problemskih romana

7.4.2. Drugo istraživačko pitanje: Koje su teme problemskih romana prisutne na Listama dobrih knjiga Hrvatskog knjižničarskog društva?

Nakon što su problemski romani utvrđeni, napravljena je druga Excel tablica (vidi Tablicu 3) u kojoj su navedeni autori i naslovi problemskih romana u svakoj godini, a zatim se na temelju kratkih sadržaja i anotacija, analizirala njihova tema. Bitno je napomenuti da jedan problemski roman nije nužno određen samo s jednom temom, upravo suprotno, većini romana pridruženo je više tema pa su tako u tablici za svaki roman prikazane sve teme koje su mu određene. Kada je za svaki roman određeno kojom se problematikom bavi, te teme odnosno problemi grupirani su u trinaest tema odnosno podtema. To su teme odrastanja odnosno tinejdžerskih problema, obiteljski odnosi i problemi kao što su rastava roditelja, udomiteljstvo, odrastanje bez roditelja ili jednostavno odnos roditelja i djece, zatim zlostavljanje koje može biti seksualno, obiteljsko ili vršnjačko nasilje. Osim toga tu su i mnogi društveni problemi kao rat i ratne posljedice, rasizam te razne predrasude, imigracija, siromaštvo ili materijalizam te beskućništvo, teme

kriminala i maloljetničkog zatvora, trgovanje djecom, maloljetnička trudnoća. Pojavljuju se i teme prirodnih i društvenih pojava kao što su potresi i pandemija COVID-19, zatim razne psihičke i fizičke bolesti, a posebno su izdvojene i ovisnosti (o alkoholu, raznim drogama, tehnologiji ili kupnja/šoping) te poremećaji u prehrani kao što su anoreksija, bulimija ili kompulzivno prejedanje. Uz to usko su povezane i teme smrti, suicidalnosti te tugovanja za umrlima. Općenitijom grupacijom, može se reći da se problemski romani s Lista bave temama odrastanja, međuljudskih odnosa, bolesti i smrti te društvenim problemima, što je vidljivo u tablici 2. O zastupljenosti svake teme odnosno broju problemskih romana koji se bave svakom od izdvojenih tema biti će riječ u nastavku rada, točnije u poglavlju 7.4.3. kada se odgovara na treće istraživačko pitanje.

U nastavku je prikazana tablica s izdvojenim temama i podtemama problemskih romana (Tablica 2), a nakon nje je prikazana glavna tablica s popisom problemskih romana i njihovih tema (Tablica 3).

	Odrastanje, tinejdžerski problemi
Međuljudski odnosi	Obiteljski problemi (rastava, odrastanje bez roditelja, udomiteljstvo...)
	Zlostavljanje (seksualno, vršnjačko nasilje...)
Društveni problemi	Ratno razdoblje
	Rasizam, predrasude, imigracija
	Siromaštvo, materijalizam, beskućništvo
	Kriminal, maloljetnički zatvor, trgovanje djecom
	Maloljetnička trudnoća
	Prirodne i društvene pojave (potresi, pandemija)
	Suicidalnost, smrt, tugovanje
Bolesti	Ovisnost (droge, alkohol, tehnologija)
	Poremećaji u prehrani (anoreksija, bulimija, kompulzivno prejedanje)
	Bolesti (mentalne i fizičke)

Tablica 2. Teme i podteme problemskih romana

Godina	Problemski romani	Međuljudski odnosi					Društveni problemi					Bolesti		
		Odrastanje, tinejdžerski problemi	Obiteljski problemi (rastava, odrastanje bez roditelja, udometeljstvo...)	Zlostavljanje (seksualno, vršnjačko nasilje...)	Ratno razdoblje	Rasizam, predrasude, imigracija	Siromaštvo, materijalizam, beskućništvo	Kriminal, maloljetnički zatvor, trgovanje djecom	Maloljetnička trudnoća	Prirodne i društvene pojave (potresi, pandemija)	Suicidalnost, smrt, tugujevanje	Ovisnost (droge, alkohol, tehnologija)	Poremećaji u prehrani (anoreksija, bulimija, kompulzivno prejedanje)	Bolesti (mentalne i fizičke)
2005.	BITENC, Jadranko. Osmijeh nepopravljivog optimiste ili Ubrzani tečaj odrastanja.	1	1											
	PONGRAŠIĆ, Zoran. Vidi majmunu!			1		1								
	FREY, Jana. Strmoglavni pad										1			
	MOŠKRIČ, Marjana. Ledene magnolije			1										
	PAYNE, C. Douglas. Mladac u ropstvu : dnevnik Nicka Twispa : druga knjiga	1	1											
	PIELICHATY, Helena. Nikad više	1					1							
	RAI, Bali. (Ne)dogovoreni brak		1			1								
ROOD, Lydia. Anansijev trokut					1									
2006.	GAVRAN, Miro. Profesora iz snova	1												
	PILIĆ, Sanja. Jesam li se zaljubila?	1												
	RUNDEK, Melita. Kupit će ti tata koturaljke : (mišljeno šapatom)		1	1										
	STORIĆ, Šime. Mačka se uvijek dočeka na noge	1												
	PAYNE, C. Douglas. Mladac u izgnanstvu : dnevnik Nick Twispa III.	1												
	ROSOFF, Meg. Kako živim sada				1					1		1		
	VIDMAR, Janja. Bucka											1		
WEBSTER, Jean. Tata Dugonja	1	1												
2007.	BITENC, Jadranko. Meko okidanje										1			
	KOVAČEVIĆ, Hrvoje. Tajna Titana Horvata	1	1											
	PILIĆ, Sanja. Što mi se to događa?	1	1											
	POLAK, Sanja. Pobuna Pauline P	1												
	ŠESTO, Silvija. Pa, to je ljubavi!	1	1											
	ŠESTO STIPANČIĆ, Silvija i Ratko BJELČIĆ. Dnevnik prve ljubavi	1												
	OSMAK, Milan. Mario : petnaestogodišnji kapetan	1	1										1	
	FREY, Jana. Luda od straha : Norina priča : djevojka sa psihijatrije								1	1				
	HENKES, Kevin. Olivin ocean								1					
ZOELLER, Elisabeth. Ipak ću pucati!			1											
2008.	BJELČIĆ, Ratko. Heeej!	1		1										
	KLEPAC, Jadranko. Kora od jabuke	1												
	MIHOKOVIĆ-KUMRIĆ, Nada. Rep, ali ne lastin	1	1											
	PILIĆ, Sanja. Što cure govore? Što dečki govore?	1												
	BEAH, Ishmael. Sutra je novi dan : sjećanja dječaka ratnika				1	1								
	CUSHMAN, Karen. Mala šegrtica	1	1			1								
	ELKELES, Simone. Kako upropastiti ljetne praznike	1												
	ZUSAK, Markus. Kradljivica knjiga				1	1				1				
	MIHELČIĆ, Nada. Zeleni pas								1	1				
2009.	RUNDEK, Melita. Haj, ja sam online	1									1			
	STORIĆ, Šime. Jana, volim te, at stvarno	1												
	ŠAJATOVIĆ, Ivona. Pazite kako igrate!		1											
	BOYNE, John. Dječak u prugastoj pidžami				1	1				1				
	DOWNHAM, Jenny. Prije nego što odem									1			1	
	MAHY, Margaret. Katalog svemira	1	1											
	NOZIERE, Jean-Paul. Kraj ljeta	1	1											
	WADDELL, Martin. Zvezdana noć				1	1								
2010.	JAIĆ, Marijana. Iza oblaka		1			1								
	MATANOVIĆ, Julijana. One misle da smo male	1	1										1	
	PILIĆ, Sanja. Hoću biti posebnaaaaa!	1												
	STANTIĆ, Mirta. Kako smo odrastali	1												
	ALEXIE, Sherman. Apsolutno istinit dnevnik Indijanca na određeno vrijeme			1		1								
	DESSEN, Sarah. Bez kočnice	1	1											
2011.	KANIUK, Yoram. Wasserman			1				1						
	ŠAJATOVIĆ, Ivona. Strogo povjerljivo : Obitelj Barić		1	1										
	TIHI STEPANIĆ, Ivanka. Imaš fejs?	1									1			
	ZLATKOVIĆ, Renata. Zagonetna slika ; Atletičar	1	1											
	HORNBY, Nick. Tresak	1							1					
2012.	STORK, Francisco X. Marcelo u stvarnome svijetu												1	
	BRAJKO LVAKOVIĆ, Maja. Nemoj reći nikome	1						1			1			
	MIHELČIĆ, Nada. Napokon brucosića	1				1								
	MRKELA, Mirjana. Dragi Olivero		1			1								
	PILIĆ, Sanja. Vidimo se na fejsu!	1									1			
	PRIMORAC, Branka. Zvonka Zmaj i Tri kavalira			1				1						
	KELLY, Jacqueline. Evolucija Calpurnije Tate					1								
	KWOK, Jean. Izgubljena u prijevodu			1		1								
TONG CUONG, Valerie. Čarobna ploča									1					
ORLEV, Uri. Bježi, maži, bježi				1	1	1								

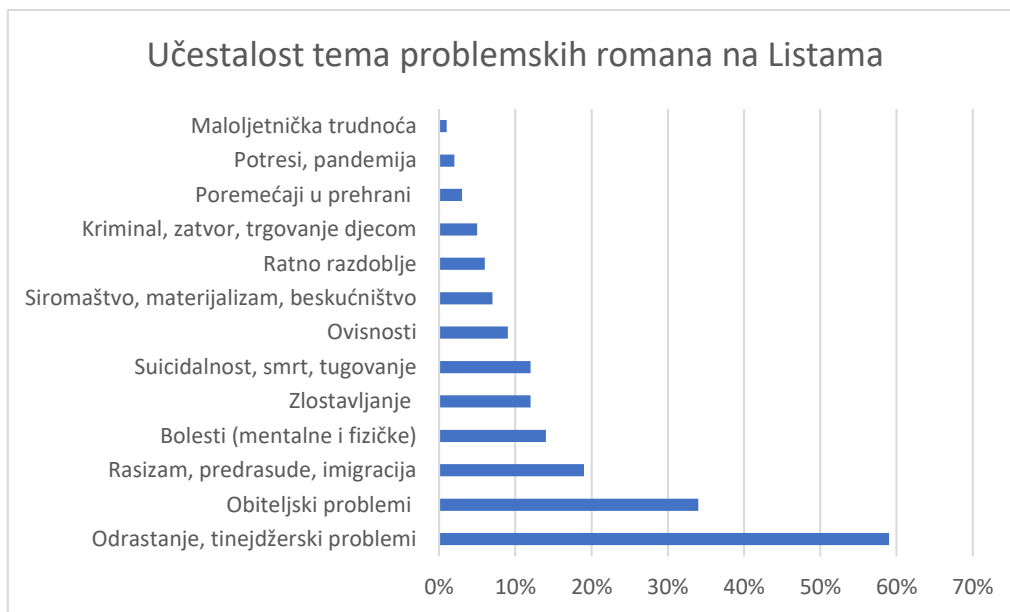
2013.	CMRK, Siniša. Nuti sat	1				1														
	GULJAŠEVIĆ, Ivana. Moja slavna prijateljica	1																		
	KOVAČEVIĆ, Hrvoje. Tajna Zantara Vidovnjaka	1	1																	
	ŠAJATOVIĆ, Ivona. Jackpot	1	1				1													
	TIHI-STEPANIĆ, Jasminka. Bacit ću ti kompjutor kroz prozor			1	1														1	
	ASHER, Jay. Trinaest razloga																			1
	GREEN, John. Greška u našim zvjezdama																			1
MULLIGAN, Andy. Smeće						1														
2014.	BABIĆ VIŠNJIĆ, Snježana. Puhni u jedra!	1	1																	1
	GULJAŠEVIĆ, Ivana. Neprilagodena	1																		
	KOPIJAR, Mladen. Suze za pingvine : Nikolin književni laboratorij	1																		
	MIHELČIĆ, Nada. Edbin	1	1																	
	MRKELA, Mirjana. Mea, mlada sestra	1	1																	
	RUNDEK, Melita. Izgubljena u ormaru	1																		1
	HOOVER, Colleen. Bez nade	1	1	1																
	VIDMAR, Janja. Pink	1	1																	
2015.	MATANOVIĆ, Julijana. Rečeno-učinjeno	1																		
	MEANDŽIJA, Bojana. Trči! Ne čekaj me...					1	1													
	MIHELČIĆ, Nada. Draga mama	1	1																	
	ARNOLD, David. Mosquitoland		1																	1
	ROWELL, Rainbow. Eleanor i Park	1																		1
	STARK, Ulf. Ludaci i bezveznjaci	1																		
	VAN WAGENEN, Maya. Kako sam postala popularna	1																		1
2016.	BRAJKO-LIVAKOVIĆ, Maja. Mijunaši																			1
	FRANK, Robert. Hej, ne želim odrastiti!	1																		
	PILIĆ, Sanja. Pošalji mi poruku!	1																		1
	RUNDEK, Melita. Hrvuč	1																		1
	ZAGODA, Tomislav. Krizni put Gustava S	1																		
	FERRANTE, Elena. Genijalna prijateljica																			1
	JOHNSON, J.J. Ova djevojka je drukčija	1																		
	NIVEN, Jennifer. Sva radosna mjesta																			1
	PALACIO, R.J. Čudo	1																		1
	SOARES, Francisco. Pozitivna																			1
2017.	JURIČIĆ SPASOVIĆ, Danica. Vodim te u Tokio	1																		1
	MATANOVIĆ, Julijana. Vežanje tenisa s jednom nepoznanicom	1	1																	
	MIHOKOVIĆ-KUMRIĆ, Nada. I onda se ponovno zaljubila	1																		1
	SMOLEC, Sonja. Prva klupa do prozora	1																		1
	SMOLEC, Sonja i Ljiljana JELASKA. Moja polovica Mjeseca																			1
	SOLOMUN, Katarina. Staviti ću te na Facebook!																			1
	TIHI-STEPANIĆ, Jasminka. Dom iza žice																			1
	NIVEN, Jennifer. Ovdje sve počinje	1																		1
	YOON, Nicola. Sve, baš sve	1	1																	1
	WOOD, Monica. Dječak kakvog nema																			1
2018.	BABIĆ VIŠNJIĆ, Snježana. Suze Boga Marsa																			1
	BULJAN, Mirjana. Druga Obala : (dugo putovanje u bijelo)																			1
	GOLUB, Vlasta. Eva, mala žena																			1
	GULJAŠEVIĆ, Ivana. Drugacija																			1
	KLISOVIĆ, Branka. Dnevnik jednog balavca	1																		
	PISAC-SEREZLIJA, Ana. Dom																			1
	SMOLEC, Sonja. Da ti nije palo na pamet!																			1
	TIHI-STEPANIĆ, Jasminka. Ljeto na jezeru Čiču	1	1																	
	BARR, Emily. Jedino sjećanje Flore Banks	1																		1
	GREEN, John. Nikad kraja kornjačama	1																		1
2019.	REYNOLDS, Jason. Duh	1																		
	LOEVEY, Tamara. Zamrznuto ogledalo	1																		
	MIHALJEVIĆ, Nada. Putovanje u mjestu																			1
	MURŠIĆ, Mijenko. The Stadoleds	1																		
	PILIĆ, Sanja. Mama, nemoj me gnjaviti!	1																		
	RUNDEK, Melita. Moj tata plavac																			1
	THOMAS, Angie. Taj hejt u glavi																			1
2020.	YOON, Nicola. I Sunce je zvijezda	1																		1
	GULJAŠEVIĆ, Ivana. Druga najbolja	1																		
	KONČIĆ TRLEK, Elizabeta. Pošta za Li																			1
	ŠOJAT, Ivana. Znajevi koji ne lete																			1
	ZAGORAC, Milan. Sukladnost ljubavnih trokuta	1																		
	ZUBOVIĆ, Sonja. Belini brodovi																			1
	ELLIS, Deborah. Grad od blata																			1
2020.	FLISAR, Evald. Pogledaj kroz prozor																			1
	REYNOLDS, Jason. Patina	1	1																	1

2021.	DUŽIĆ, Iva. 8 tajkova					1								
	KLISOVIĆ, Branka. Balavčeve nove brije	1												
	LOEVEY, Tamara. Igra izazova											1		
	PARISI, Selma. Online kučke			1										
	PILIĆ, Sanja. Nema problema	1								1				
	PONGRAŠIĆ, Zoran. Krive su seka i seka	1	1					1						
	ŠOJAT, Ivana. Oblak čvoraka	1			1									
	TIHI-STEPANIĆ, Jasminka. Rukavica za Matildu	1								1				
RUSSELL, Rachel Renee. Nikin dnevnik : priče ne baš talentirane pop-zvijezde	1													
2022.	ČEKOLI, Josip. Hahari na dnu mulja : crveni fragmenti jednog djetinjstva	1												
	ĐOKIĆ-PONGRAŠIĆ, Ana. Zoe zajedno	1	1											
	LONČAR, Nena. Moje srce je zec : vrijeme ljubavi	1	1							1	1			1
	LUKAČIĆ, Gordana. Totalna zavrzlama	1	1											
	MAVRETIĆ, Željko. Kad je tata postao djed	1	1					1				1		1
	DICAMILLO, Kate. Beverly upravo ovdje	1									1			
	ZIPFEL, Dita. Kako mi je tudilo objasnilo svijet	1		1										
Ukupno	149	88	50	18	9	28	10	8	2	3	18	14	4	21

Tablica 3. Popis problemskih romana i njihovih tema

7.4.3. Treće istraživačko pitanje: Koje su teme problemskih romana najzastupljenije na Listama?

U svrhu odgovaranja na treće istraživačko pitanje, potrebno je analizirati prethodno utvrđene teme izdvojenih problemskih romana koje su vidljive u tablici 3. Zbrojem romana za svaku temu, utvrđeno je da se najviše problemskih romana, točnije 88 od ukupnih 149 problemskih romana ili 59%, bavi temom odrastanja odnosno tinejdžerskim problemima kao što su prijateljstva, zaljubljanje, prve ljubavi i seksualna iskustva. Sljedeća najčešća tematika je ona obiteljskih odnosa i problema koja se pojavljuje u 50 romana ili 34%, a nakon toga slijedi tematika predrasuda, rasizma i imigracija s 28 romana ili 19%. Od ukupnih 149 problemskih romana pod tematiku bolesti spada 21 roman što je 14%, dok se jednak broj romana – 18 ili 12% bavi temom zlostavljanja te temom smrti, suicidalnosti i tugovanja. S 14 romana ili 9% slijedi tema ovisnosti dok se tema siromaštva, materijalizma i beskućništva pojavljuje u 10 romana odnosno 7%. Jedan roman manje odnosno njih 9 ili 6% bavi se temom rata i ratnog razdoblja, a njih 8 ili 5% bavi se temom kriminala, zatvora ili trgovanja djecom. Samo 3% romana odnosno njih 4 od 149 bavi se temom poremećaja u prehrani dok se temom potresa ili pandemije bave 3 romana ili 2%. Najmanje zastupljena tema ipak je ona maloljetničke trudnoće koja se pojavljuje u 2 romana što je 1%. U nastavku je prikazan trakasti grafikoni koji prikazuje učestalost tema izdvojenih problemskih romana po postocima (Grafikon 2).

Grafikon 2. Učestalost tema problemskih romana na Listama

Osim toga, kako se Liste dijele na djela hrvatskih i stranih autora, istražena je i uspoređena količina problemskih romana hrvatskih autora te stranih autora, nakon čega je utvrđeno da su čak 60% problemskih romana izdvojenih s Lista napisali hrvatski autori dok su ostalih 40% napisali strani autori te su ta djela prevedena na hrvatski jezik. Od tih djela u prijevodu, istraženo je da je većina ili točnije 73% u originalnom izdanju napisano na engleskom jeziku, zatim po 7% na slovenskom i njemačkom jeziku, a nešto manje na francuskom, hebrejskom, nizozemskom, portugalskom, talijanskom i švedskom jeziku.

7.5. Rasprava

Kao što sam naslov navodi, cilj rada i istraživanja bio je saznati nešto više o prisutnosti problemskih romana za mlade u Hrvatskoj. Iako je na temelju analize Lista dobrih knjiga nemoguće govoriti općenito o objavljivanju tih romana, popis ili Liste sastavljaju knjižničari koji prate izdanja svake godine te izabiru kvalitetnu literaturu kako bi pomogli, u ovom slučaju mladima, pri odabiru primjerenog i zanimljivog sadržaja. Istraživanjem je utvrđeno da problemski romani za mlade čine 45% od ukupnih knjiga za mlade na Listama, no kroz godine se taj postotak kreće od minimuma koji iznosi 26% do maksimuma 67%. Bitno je napomenuti da nije uočen konzistentan porast ili smanjenje broja problemskih romana, već se brojevi kreću bez uzorka, što je vidljivo i na grafikonu 1. Isto tako i teme problemskih romana su raznolike, no u svakoj godini ipak prevladava tema odrastanja i tinejdžerskih problema što je prikladno

jer se s njom može poistovjetiti najveći broj mladih. Čitajući o tim svakodnevnim problemima osjećaju se shvaćeno te manje usamljeno. U slučaju teme prirodnih i društvenih pojava to jest potresa i pandemije COVID-19, vidljiva je pojava takvih romana od 2021. godine kada se to zapravo i događalo te time bilo aktualno (kao roman *Rukavica za Matildu* Jasminke Tihi-Stepanić). Aktualni problemi u društvu često su popraćeni knjigama, filmovima i drugim medijima koji se bave tim temama, što su istraživali i autori VanSlyke-Briggs, Rhodes i Turner (2020) u svom radu koji se bavi oružanim nasiljem u školama. Povećanim brojem školskih pucnjava, posebice u Sjedinjenim Američkim Državama, vidljiv je i porast knjiga za mlade koje se bave tom tematikom, a upravo one mogu pomoći mladima da na siguran način istraže svoje strahove i osjećaje, ali i potaknu raspravu o tom aktualnom problemu (VanSlyke-Briggs, Rhodes i Turner 2020). Iako se LGBTQ+ tematika nije pojavljivala u problemskim romanima s Lista (nijedan roman, ali kao primjer izdvaja se zbirka kratkih priča s 'tabu' temama među kojima i LGBTQ+ tematika - *Tomaš, Stjepan. Gudački kvartet iz Bostona : priče za osnovce i srednjoškolce*), njena aktualnost je uvijek prisutna te se time postavlja pitanje je li ta tema u Hrvatskoj i dalje nailazi na određene kontroverze i otpor. Istraživanjem LGBTQ+ romana za mlade kao izvorima informacija bavi se autorica Escobar (2020) koja naglašava da takve knjiga mogu pružiti podršku mladim pripadnicima LGBTQ+ zajednice koji se mogu prepoznati u tim likovima i pričama te osjećati potvrđeno i ne usamljeno. Povećanim brojem romana te tematike ruše se tabui koji su u nekim zemljama i dalje prisutni te otvaraju mogućnost rasprave i borbe protiv homofobije i omogućuju mladima koji žive u strahu da sigurno istražuju svoju seksualnost. Određeni romani s Lista bavili su se temama raznih mentalnih bolesti (kao roman *Luda od straha: Norina priča: djevojka s psihijatrije – autorice Jane Frey*) što istražuje i autorica Scrofano (2019) u svom radu gdje objašnjava kako romani o mentalnim bolestima mogu pružiti nadu i podršku ne samo mladima koji imaju poteškoće s mentalnim zdravljem već i onima koji kroz to ne prolaze kako bi imali suosjećanja i razumijevanja za oboljele osobe. Nadalje navodi kako „Zbog visoke prevalencije mentalnih bolesti u tinejdžera u dobi od 13 do 18 godina i mladih odraslih u dobi od 18 do 25 godina, kao i zbog velike mogućnosti pojave već u dobi od 14 godina, studenti i korisnici u toj dobi mogu dolaziti u knjižnicu i obrazovne ustanove stručnjacima da traže priče koje se bave poteškoćama s mentalnim zdravljem s kojima se suočavaju“ (Scrofano 2019, 3).

Slično kao što Liste sadrže popise kvalitetne literature za mlade (te djecu i roditelje), web stranica adlit.org (skraćeno od Adolescent Literacy) bavi se raznim pitanjima vezanim uz književnost za mlade, no možda su najistaknutije upravo njihovi tematski popisi knjiga (Themed Booklists) putem kojih okupljaju literaturu za mlade određene tematike. Najčešće su

vezani uz određenu problematiku pa tako imaju popise knjiga o zlostavljanju, mentalnom zdravlju, školskim pucnjavama te raznim društvenim problemima kao što su imigracija, građanska i politička prava, ali i knjiga s raznovrsnim likovima kao što su likovi različitih rasa, seksualnosti i rodnih identiteta koji omogućuju proces samoidentifikacije mladima iz cijelog svijeta.

8. Zaključak

U fazi adolescencije ili puberteta, mladi nailaze na nove prepreke u životu te prolaze kroz proces istraživanja vlastitog identiteta. U tom razdoblju bitno je da se osjećaju shvaćeno i prihvaćeno te razumiju da nisu jedini koji nailaze na izazove, a u tome im može pomoći čitanje o likovima u sličnim situacijama. Osim što se mogu poistovjetiti s likovima u knjigama, one im mogu pomoći u boljem razumijevanju ljudskih odnosa, društvenih problema te vlastitih identiteta i vrijednosti. Problemski romani za mlade, posebice oni koji se bave takozvanim tabu ili kontroverznim temama, pružaju odgovore mladima koji se srame ili su u strahu te nemaju s kime razgovarati o takvim temama koje ih zanimaju. To mogu biti razne teme, od prvih ljubavnih i seksualnih iskustava, ispitivanja vlastitog identiteta, religije, rase, mentalnog zdravlja, nasilja i slično. Takvi romani mogu imati ne samo informativan, već i terapijski učinak, a odvajanjem popisa problemskih romana knjižničari pomažu mladima pri odabiru kvalitetne literature i potiču njihovo čitanje. Premda istraživanjem Lista dobrih knjiga za djecu, mlade i roditelje koje objavljuje Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva, ne možemo govoriti o ukupnom objavljivanju problemskih romana za mlade u Hrvatskoj, utvrđeno je da se u popisu izdvojenih kvalitetnih problemskih romana za mlade nalaze najviše teme o odrastanju odnosno problemi na koje nailaze u razdoblju adolescencije. Iako se na Listama pojavljuju i neke od 'kontroverznijih' tema, broj romana te tematike i dalje je dosta nizak, a povećanim pisanjem doprinosi se rušenju tabua i otvorenijim razgovorima o određenim temama koje se, barem u Hrvatskoj, i dalje smatraju pomalo kontroverznima. Kao što je već navedeno, problemski romani za mlade mogu imati veliku ulogu u razvoju i odrastanju mladih, oni pripremaju mlade za izazove i složenosti stvarnog svijeta na način da pružaju podršku i razumijevanje te potiču kritičko razmišljanje, empatiju i rješavanje problema. Osim toga bitno je poticati pisanje i objavljivanje tih romana kako bi nastavili pratiti aktualne probleme društva i novih generacija mladih.

9. Literatura

1. AdLit: All About Adolescent Literacy. N.d. WETA. Pristupljeno 7. lipnja 2024. URL: <https://www.adlit.org/>
2. Adolescencija. N.d. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 16. travnja. 2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=532>
3. Buljan Flander, Gordana. 2013. „Adolescencija – izazovi odrastanja“. *Lađa* 3. <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno teme/adolescencija-izazovi-odrastanja/>
4. Car, Sandra. 2013. „Adolescencija 21. stoljeća: društvena uvjetovanost, temeljne karakteristike i pedagoški izazovi“. *Pedagogijska istraživanja* 10, br. 2, 285-294. <https://hrcak.srce.hr/file/191595>
5. Crnković, Milan. 1997. „Neki problemi i zadaće znanstvenog istraživanja i promocije dječje književnosti u Hrvatskoj danas“. U *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas – teme i problemi*. Priredila Ranka Javor. 19. travnja 1996. Zagreb. 7-16. Knjižnice grada Zagreba.
6. Escobar, Kristie L. 2020. „“It’s Okay to Be Confused”: LGBTQAI+ Teen Novels as Sexuality and Sexual Health Information Resources“. *The Journal of Research on Libraries and Young Adults* 11, br. 1. https://www.yalsa.ala.org/jrlya/wp-content/uploads/2020/02/LGBTQAI_Escobar_FINAL.pdf
7. Glaus, Marci. 2013. „Text Complexity and Young Adult Literature: Establishing its Place“. *Journal of Adolescent & Adult Literacy* 57, br. 5, 407–416. <https://doi.org/10.1002/jaal.255>
8. Grosman, Meta. 2004. „Novi odgojni potencijali suvremene književnosti za djecu u 21. stoljeću“. U *Književnost i odgoj*. Priredila Ranka Javor. 29. travnja 2003. Zagreb. 26-37. Knjižnice grada Zagreba.
9. Hameršak, Marijana i Dubravka Zima. 2015. *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
10. Herz, Sarah K. i Donald R. Gallo. 2005. *From Hinton to Hamlet: Building bridges between young adult literature and the classics (2nd ed.)*. Westport, CT: Greenwood Press.

11. Howard, Vivian. 2011. „The importance of pleasure reading in the lives of young teens: Self-identification, self-construction and self-awareness“. *Journal of Librarianship and Information Science* 43, br. 1, 46-55. <https://doi.org/10.1177/0961000610390992>
12. Lavrenčić Vrabec, Darja. 2002. „Bol odrastanja: droge, seks i...“ U *Tabu* teme u književnosti za djecu i mladež. Priredila Ranka Javor. 26. travnja 2001. Zagreb. 7-22. Knjižnice grada Zagreba.
13. Lovrenčić, Sanja. 2004. „O knjigama i odgoju“. U *Književnost i odgoj*. Priredila Ranka Javor. 29. travnja 2003. Zagreb. 7-10. Knjižnice grada Zagreba.
14. Nenadić-Tabak, Željka. 2004. „Kakve političke stavove i vrijednosti promiču romani za tinejdžere“. U *Književnost i odgoj*. Priredila Ranka Javor. 29. travnja 2003. Zagreb. 60-69. Knjižnice grada Zagreba.
15. Nilsen, Alleen Pace i Kenneth L. Donelson. 2008. *Literature for Today's Young Adults*. SAD: Paerson.
16. Pramestri, Tri. 2015. „Considering Young Adult Literature“. *Parafrase* 15, br. 1.3
17. Peti-Stantić, Anita i Mirta Stantić. 2009. „Užitak čitanja: intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba“. U *Čitanje – obaveza ili užitak*.
18. Sabolović-Krajina, Dijana. 1989. „Neki aspekti čitalačke kulture mladih“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 32, 71-94.
19. Scrofano, Diane. 2019. „Disability Narrative Theory and Young Adult Fiction of Mental Illness“. *The Journal of Research on Libraries and Young Adults* 10, br. 1. https://www.yalsa.ala.org/jrly/wp-content/uploads/2019/03/Scrofano_DisabilityTheoryYAFiction_FINAL.pdf
20. IFLA. 2009. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
21. Stričević, Ivanka. 2003. „Tema homoseksualnosti u slikovnicama“. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu* 52.
22. Stropnik, Alka. 2013. *Knjižnica za nove generacije*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
23. Tabu. N.d. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 20. travnja. 2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tabu>
24. Težak, Dubravka. 2004. „Suvremena angažirana priča za mladež“. U *Književnost i odgoj*. Priredila Ranka Javor. 29. travnja 2003. Zagreb. 38-46. Knjižnice grada Zagreba.

25. Tkalac Verčić, Ana, Dubravka Sinčić Ćorić i Nina Pološki Vokić. 2010. *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje*. Zagreb: M.E.P. d.o.o.
26. VanSlyke-Briggs, Kjersti, Sarah Rhodes i Jenna Turner. 2020. „The Darkest Themes: Perceptions of Teen-on-Teen Gun Violence in Schools as Portrayed in Teen Literature“. *The Journal of Research on Libraries and Young Adults* 11, br. 2. https://www.yalsa.ala.org/jrlya/wp-content/uploads/2020/04/DarkestThemes_VanSlyke-Briggs_FINAL.pdf
27. Visinko, Karol. 2008. „O hrvatskoj književnosti za mladež“. *Kolo: časopis Matice Hrvatske* 18, br. 3. <https://www.matica.hr/kolo/309/o-hrvatskoj-knjizevnosti-za-mladez-20532/>
28. Vrcić-Mataija, Sanja. 2011. „Prilog tipologiji hrvatskoga dječjeg romana“. *Fluminensia* 23, br. 2, 143-154. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/122632>
29. Zima, Dubravka. 2008. „Adolescentski roman u hrvatskoj književnosti do početka 2000. godine“. *Kolo: časopis Matice Hrvatske* 18, br. 3, 213-248. <https://www.matica.hr/kolo/309/adolescentski-roman-u-hrvatskoj-knjizevnosti-do-pocetka-2000-godine-20528/>
30. Zima, Dubravka. 2017. „Književnost i dob: razmišljanje o problematici, utemeljenju i definiranju adolescentske književnosti“. *Detinjstvo* 43, br. 1, 3-23.

The presence of problem novels for young people in Croatia: research of Lists of good books for children, young people and parents

Abstract

In this paper, the period of adolescence is briefly mentioned in order to clarify the importance of reading for pleasure and the educational function of books. After that, literature for young people is presented, along with the determinants and themes that often appear in that literature. One of those are taboo themes, which are next explained. Then, the problem novel for young people is defined and the popularity of taboo themes in problem novels is shown over the years. Finally, research is presented based on the Lists of good books for children, young people and parents published by the Commission for Library Services for Children and Young People of the Croatian Library Association, and the presence of problem novels and taboo topics on the Lists is discussed.

Keywords: problem novel, young people, literature for young people, taboo themes, lists of good books